

Mánudaginn 11. mars 1974.

Nr. 16/1973: **Pétur Andrésson**

(Gunnlaugur Þórðarson hrl.)

gegn

Útvegsbanka Íslands

og gagnsök

(Axel Kristjánsson hrl.).

Dómenður:

hæstaréttardómaramirnir Benedikt Sigurjónsson, Einar Arnalds og Magnús P. Torfason.

Uppboð. Málskostnaður.

Dómur Hæstaréttar.

Aðaláfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 22. janúar 1973. Krefst hann þess, að staðfest verði sú úrlausn uppboðsréttar, að uppboð það, sem málið fjallar um, fari ekki fram. Þá krefst hann málskostnaðar úr hendi gagnáfrýjanda í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi hefur áfrýjað málinu með stefnu 31. janúar 1973. Voru kröfur hans upphaflega þær, að greint nauðungaruppboð næði fram að ganga og að aðaláfrýjanda væri dæmt að greiða málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti. Við munnlegan málflutning féll hann frá kröfu sinni um framgang uppboðsins, en gerði kröfu um, að málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti félli niður.

Veðbréf það, sem í málinu greinir, er til tryggingar ótilteknum skuldum Jóhanns S. Walderhaugs við gagnáfrýjanda að fjárhæð allt að kr. 1.000.000.00, og var eigi lögleg uppboðsheimild samkvæmt b lið 1. gr. laga nr. 57/1949 og 3. gr. veðlaga nr. 18/1887, sbr. og dóm Hæstaréttar 19. mars 1973. Þykir því rétt þegar af þessari ástæðu, að gagnáfrýjandi greiði aðaláfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, sem þykir hæfilega ákveðinn samtals kr. 80.000.00.

D ó m s o r ð :

Framangreint uppboð skal ekki fara fram.

Gagnáfrýjandi, Útvegsbanki Íslands, greiði aðaláfrýj-

anda, Pétri Andréssyni, málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, kr. 80.000.00, að viðlagðri aðför að lögum.

Úrskurður uppboðsréttar Reykjavíkur 5. janúar 1973.

Af hálfu sækjanda máls þessa, Útvegsbanka Íslands hér í borg, er þess krafist, að fasteignin nr. 40 við Langagerði, þinglesin eign Péturs Andréssonar, verði seld á nauðungaruppboði til lúkningar skuldum að fjárhæð:

1. kr. 880.978.30 með 1% dráttarvöxtum fyrir hvern mánuð eða brot úr mánuði frá 30. desember 1970 til greiðsludags,
2. kr. 103.750.00 með 1% dráttarvöxtum fyrir hvern mánuð eða brot úr mánuði frá 20. desember 1970 til greiðsludags.

Enn fremur til lúkningar öllum kostnaði við uppboðsgerðina. Málskostnaðar er krafist úr hendi verjanda vegna uppboðsréttarmáls þessa.

Verjandi hefur mótmælt því, að gerð þessi nái fram að ganga. Hann hefur krafist málskostnaðar úr hendi sækjanda.

Málið var lagt undir úrskurð uppboðshaldara að loknum munnlegum málflutningi, sem fram fór þann 6. desember s.l.

Í máli þessu liggur fyrir tryggingarbréf, útgefið 30. nóvember, án ártals, en á að vera 1970, og er útgefandinn Jóhann S. Walderhaug, Kambesvegi 25. Þar veðsetur hann samkvæmt veðleyfi fasteignina nr. 40 við Langagerði „til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu á víxilskuldum við Útvegsbanka Íslands, svo og til tryggingar öllum öðrum skuldum og skuldbindingum í hvaða formi sem er, sem ég kann að vera í við bankann á hverjum tíma, að upphæð allt að kr. 1.000.000.00 — einni milljón króna 00/100 — auk vaxta og kostnaðar, þar með talinn innheimtukostnaður, málskostnaður, o. fl., vátryggingariðgjöld, er bankinn kann að greiða, eða annað að engu undanskildu eftir reikningi bankans...“

Er eign þessi veðsett með 5. veðrétti og uppfærslurétti næst á eftir veðskuldum samtals upphaflega að upphæð ríflega 450.000.00. Vanskil varða eindögun allra veðskulda fyrirvara-laust, og er þá heimilað, að veðið verði sett á uppboð án dóms, sáttar eða aðfarar samkvæmt 39. gr. laga nr. 95/1947. Tryggingarbréfi þessu var þinglýst athugasemdalaust 11. desember 1970.

Veðleyfi það, sem að framan er getið, er á þessa leið:

„Veðleyfi

Við undirrituð eigendur hússins Langagerði 40, Reykjavík, veitum Jóhanni S. Walderhaug, Kambesvegi 25, leyfi til að veðsetja

hús okkar með 5. veðrétti þeirri upphæð, sem bankinn telur mögulegt samkvæmt hjálögðu fasteignamati.

Reykjavík 2. nóvember 1970

Alda Jensdóttir

Pétur Andrésson

Vottar:

Helga Finnbogadóttir

Andrés Walderhaug“

Þessu veðleyfi var þinglýst ásamt tryggingarbréfinu 11. desember 1970.

Uppboðsbeiðnin er dagsett 15. mars 1972. Henni fylgdi frumrit tryggingarbréfsins, ljósrit af veðleyfi, enn fremur útskrift af hlaupareikningi Jóhanns S. Walderhaugs hjá útibúi Útvegsbanka Íslands í Kópavogi svo og endurrit dómsorðs í bæjarþingsmálinu 420/1971: Útvegsbanki Íslands gegn Árna Hólmi o. fl., en dómur sá var kveðinn upp 21. apríl 1971, og voru þeir Árni Hólm og Jóhann S. Walderhaug dæmdir in solidum til að greiða Útvegsbanka Íslands kr. 103.750.00 með 1% dráttarvöxtum fyrir hvern mánuð eða brot úr mánuði frá 20. desember 1970 til greiðsludags, kr. 220.00 í afsagnarkostnað og kr. 13.800.00 í málskostnað. Þessi skjöl eru öll lögð fram í máli þessu sem rskj. 2—6.

Uppboðspola, Pétri Andréssyni, var á tíðkanlegan hátt tilkynnt um framkomna uppboðsbeiðni þann 29. mars 1972. Auglýsing um uppboðið var send til Lögbirtingablaðs þann 17. apríl og birtist í 30., 31. og 33. tbl. þess árs. Uppboð var tekið fyrir á skrifstofu uppboðshaldara þann 20. júní 1972 og dagana 26. júlí og 29. ágúst, en þá var sala ákveðin á eigninni sjálfri þann 9. október 1972. En áður en þar að kæmi, barst uppboðshaldara bréf lögmanns uppboðsþolans, þar sem mótmælt var framgangi uppboðsins, sjá rskj. 7 í máli þessu.

Sérstakt uppboðsréttarmál um hinn fram komna ágreining hófst þann 15. nóvember það ár.

Af hálfu sækjanda, Útvegsbanka Íslands, er þess krafist, að uppboð fari fram. Vísað er til þess, að framlagt tryggingarbréf heimili nauðungaruppboð á veðinu fyrir öllum skuldum þeim, er veðsali standi í við bankann á hverjum tíma. Þannig tryggji bréfið hlaupareikningsskuld hans á þeirri stundu, er uppboðs var beiðst, og aðrar skuldir hans við bankann, svo sem dómskuld þá, er getur að framan. Veðsali hafi haft í höndum óaðfinnanlegt veðleyfi

þinglesins eiganda hinnar veðsettu eignar og ekkert hafi komið fram, er gæfi til kynna, að nokkrir meinbugir væru á því.

Verjandi málsins gerði fyrst þá aðalkröfu í málinu, að uppboðinu yrði frestað, uns lokið væri meðferð sakadóms á kæru hans á hendur bankastjóra Útvegsbankans í Kópavogi, Baldri Ólafssyni. En er mál þetta var munnlega flutt, var rannsókn þessi um garð gengin, og var þannig fallið frá þessari kröfu.

Það kemur fram í framburði verjanda máls þessa fyrir sakadómi Kópavogs, að hann kannast að vísu við undirskrift sína á skjal það, er heimilar veðsetningu, en segir, að það hafi í upphafi ekki staðið orðið „Veðleyfi“ og muni það hafa verið sett á skjalið síðar, einnig hafi þá engir vottar verið á því. Hafi skjalið heldur alls ekki verið hugsað sem veðleyfi, heldur hafi Jóhann Walderhaug mátt nota það aðeins í þeim tilgangi að gefa til kynna við lánsumleitun, að veð yrði fyrir hendi, ef til þess kæmi, að lán yrði veitt, og þá hafi meiningin verið að ganga frá formlegu veðleyfi fyrir ákveðinni fjárhæð. Hann segir, að Jóhann hafi þurft fyrirgreiðslu vegna tilboðs, er hann hafði gert í byggingu eina, einnig hafi verið um það að ræða, að Jóhann greiddi verjanda sjálfum óreiðuskuldir, er verjandi átti hjá honum. Hann segir, að hvorki bankastjórinn né Jóhann hafi haft samband við sig eftir þetta og hafi sér komið allsendis á óvart, er hann fékk tilkynningu um, að Útvegsbankinn mundi biðja um uppboð á eign þessari. Sér hafi ekki verið um það kunnugt, að Jóhann hefði komist í óreiðuskuldir við bankaútibúið.

Jóhann S. Walderhaug mætti enn fremur fyrir sakadómi Kópavogs. Kveðst hann hafa ritað hið umdeilda veðleyfisskjal, en kveðst ekki muna, hvort skjalið nefndi sig þá „Veðleyfi“. Hann kveðst heldur ekki muna, hvort nokkurt samband væri á milli skulda hans við fyrirtæki Péturs og útgáfu þessa veðleyfis, en hann segir, að hann hafi fegið það í hendur, áður en útkljáð var, hvort hann fengi það byggingarverk, sem hann þá var að sækjast eftir, en um það hafi verið rétt milli sín og Péturs, að tryggingin væri bundin við verk þetta. Hann segir, að þeir hafi komið sér saman um, að skjal þetta yrði aðeins sýnt bankanum til að sýna fram á, að trygging yrði fyrir hendi, er til kæmi, og þá hafi staðið til, að gefið yrði út sérstakt veðleyfi.

Jóhann segist hafa lagt þessa yfirlýsingu fyrir starfsmann Útvegsbankans í Kópavogi, Ásgríms Albertssonar, og beiðst þess, að hann fengi tryggingu vegna margumrædds byggingarverks út á hana, en ekki hafi verið rétt um óreiðuskuldir hans við bankann,

og getur Jóhann þess, að hann hafi haft hlaupareikning við bankann og iðulega farið verulega fram úr yfirdrætti. Hann kveðst ekki hafa haft meðferðis nein gögn um fasteignamat á Langagerði 40 og ekki hafa neitt rætt við bankastjórnann, Baldur Ólafsson. Kveðst hann hafa skrifað undir veðbréf í viðurvist Ásgríms, en ekki hafa áttað sig á upphæð þess, enda hafi ekkert verið rætt um, að það skyldi hljóða um eina milljón króna, aðeins hafi verið nefnd upphæð til tryggingar verkinu, nánast 500—600.000.00 krónur, og getur Jóhann þess, að hann hafi um þetta leyti verið veill á taugum og undir sterkri lyfjameðferð. Sér hafi ekki verið ljóst, að hann var að veðsetja eign Péturs, því ekki hafi annað komið til tals en að til veðsetningar kæmi því aðeins, að hann ynni verkið.

Nú skýrir Jóhann svo frá, að hann hafi ekki fengið verk þetta og því hafa litið svo á, að umrædd trygging væri úr sögunni og skjal það, er Pétur og kona hans gáfu út, þannig ónýtt og niður fallið. Þó hafi Pétur tjáð sér síðar, nánar tiltekið í maí 1971, að vandamál nokkur væru á döfinni vegna þessa, og er Jóhann var svo mættur í sakadómi Kópavogs, sagði hann, að þá fyrst hafi sér orðið ljóst, að hann hafði verið að veðsetja fasteign Péturs, en hann kvaðst ekki hafa frétt af uppboðsbeiðni fyrri en þá. Hann segist ekki hafa notið neinnar aukinnar fyrirgreiðslu af bankans hálfu, eftir að hann undirritaði tryggingarbréfið, svo sem að fram-
an er lýst.

Þá hefur ofanefndur bankastarfsmaður, Ásgrímur Albertsson, mætt sem vitni í sakadómi Kópavogs. Hann segir sér ekki hafa verið kunnugt um þau viðskipti, sem legið hafi bak við útgáfu tryggingarbréfsins, og muni Jóhann hafa rætt við bankastjórnann um þau sem og um upphæð bréfsins. Veðleyfi það, er nú er deilt um, hafi verið metið gott og gilt og auk þess hafi Jóhann haft meðferðis fasteignamatsvottorð og veðbókarvottorð og hafi bankinn talið fasteignamat svo hátt, að veðið væri tryggt. Ásgrímur telur, að veðsetningin hafi átt að gilda um heildarviðskipti Jóhanns, en ekki bundið við, að hann fengi ákveðið byggingarverk. Þá segir hann, að það sé venja, er veðleyfi sem þetta eigi að nota, að láta leyfisveitanda árita sjálft tryggingarbréfið, en er þetta hafi verið nefnt við Jóhann, hafi hann eytt því og þá hafi verið skrifað yfir klausu þá, er áður var búið að skrifa á tryggingarbréfið um samþykki þinglesinna eigenda.

Baldur Ólafsson, bankastjóri Útvegsbankans í Kópavogi, mætti fyrir sakadómi Kópavogs og skýrði svo frá, að Jóhann S. Walderhaug hafi nefnt við sig ábyrgð vegna verktöku hans, en það hafi

ekki náð lengra. Útgáfa tryggingarbréfsins hafi heldur ekki verið tegnd því verki, heldur hafi hún átt að tryggja yfirdrátt hans í bankanum og skuldbindingar bankans hans vegna, en Jóhann hafi verið kominn langt fram yfir umsamdan yfirdrátt. Þann 30. nóvember 1970 hafi yfirdráttur hans numið 1.376.245.30 kr. Jóhann hafi haft meðferðis veðleyfi frá eigendum Langagerðis 40 og yfirleitt sé það ekki svo, að nánar séu könnuð viðhorf útgefenda slíkra leyfa, enda hafi Jóhann engan fyrirvara haft uppi þeim viðkomandi, hvorki varðandi fjárhæð bréfs né annað, og hann hafi ekki minnst á útgáfu fyllra veðleyfis. Upphæð tryggingarbréfsins hafi verið ákveðin af bankanum í samráði við Jóhann, og segist Baldur Ólafsson ekki hafa getað fundið, að Jóhann væri neitt annarlegur í orði eða verki.

Af hálfu verjanda er nú á það bent, að alllöngu áður en tryggingarbréf það, er liggur fyrir í máli þessu, var gert, hafi Jóhann S. Walderhaug verið bankastjóra Útvegsbankans í Kópavogi mæta vel kunnugur að óreiðu í fjármálum. Þurfi ekki annað en að líta yfir framlögð ljósrit af hlaupareikningi svo og á dóm þann, er Jóhann hefur hlotið fyrir tékkamisferli og fram er lagður á rskj. 21. Sé því alveg ljóst og fram komið í málinu, að af hálfu bankastjórans hafi meiningin með útgáfu tryggingarbréfsins ekki verið sú að veita Jóhanni neina fjárhagslega aðhlynningu, heldur að eins að reyna að kippa í lag langvarandi ábyrgðarlausri fjármála-stjórn sjálfs hans, að því er varðaði viðskipti við Jóhann. Og til þessa hafi bankastjórinn notað sér meint veðleyfi 3ja manns, sem alls ekkert kom við, hvernig færi um skuldir Jóhanns við bankann. Pétur hafi ekki haft minnsta áhuga á því að sjá borgið skulda-kröfum þeim, er Útvegsbankinn átti þá þegar á hendur Jóhanni, og hefði bankastjórinn mátt segja sér það sjálfur, en verjandi segist hafa gjarnan viljað styrkja Jóhann til að afla sér möguleika til að fá verk það, er hann þá var að sækjast eftir. Kveðst hann hafa talið líklegt, að bankinn mundi lána um það bil kr. 100.000.00 út á húseignina Langagerði 40 með hliðsjón af bankavenjum og fasteignamati, sem vitnað er til í skjalinu. Skjal þetta sé og ákaflega óvenjulega úr garði gert sem veðleyfi, handskrifað og án fjárhæðar og með flýttisfrágangi. Öll atvik séu þau, að bankastjórinn hafi mátt taka skjalinu með allra fyllstu varúð, ekki hvað síst þá er Jóhann S. Walderhaug vildi beita því. Hafi verið hin brýnasta nauðsyn að hafa samband við eiganda fasteignarinnar, áður en nokkuð frekara yrði aðhafst, og hafi mátt gera það með einu símtali. Allar þessar aðfarir bankastjórans séu gersamlega

dæmalausar, og a. m. k. eigi við 32. grein laga 7/1936, þannig að bankinn geti ekki byggt rétt á þessari yfirlýsingu verjanda, sem nú sé nefnd veðleyfi.

Plagg það, er nefnir sig veðleyfi og deilt hefur verið um í máli þessu, hefur enga hámarksfjárhæð að geyma. Það gefur að skilja, að slíkur frágangur hlýtur að vera fágætur, og á ýmsan annan hátt er þetta plagg óvenjulegt að frágangi. Það hefur komið fram í máli þessu, að það tíðkast, að útgefendur veðleyfa eru fengnir til að rita samþykki á veðbréf þau, sem í skjóli veðleyfis eru út gefin. Hér bar bankastarfsmönnum alveg sérstök skylda til þess að gæta þeirrar reglu, til þess að ljóst lægi fyrir um góða trú í viðskiptum af þeirra hálfu. Þá hefði það legið fyrir á ótvíræðan hátt, hvort það var eindreginn vilji leyfisveitenda að veðsetja eign sína fyrir þeirri fjárhæð, er bankinn frekast taldi sig þurfa til að sjá borgið óreiðuskuldum Jóhanns þessa Walderhaugs, án þess þó að Jóhann fengi nokkra frekari fyrirgreiðslu af bankans hálfu.

Frumrit tryggingarbréfsins ber raunar með sér, að Ásgrímur Albertsson, starfsmaður bankans, hafði ætlað Péttri Andréssyni og konu hans að undirrita sérstakt samþykki á bréfið. En hann segir, að Jóhann S. Walderhaug hafi amast við því, að þessi leið væri farin, og hafi samþykkistextinn verið strikaður út af bréfinu.

Það er óhjákvæmilegt að telja, að þessi viðbrögð Jóhanns hafi bakað bankanum enn frekari skyldu til að kynna sér vilja Péturs Andréssonar. En í þess stað virðist Jóhann hafa verið látinn ráða því, að farið var á bak við Pétur um þetta, og það þvert ofan í bankavenju.

Ber að telja, að öll meðferð og notkun þessa plaggs, er veðleyfi nefnist, og útgáfa tryggingarbréfs í skjóli þess sé með þeim hætti, að beint samkvæmt 32. grein laga nr. 7/1936 eigi að fyrirmuna Útvegsbanka Íslands að fá framgengt nauðungaruppboði á þeim grundvelli.

Er synjað um hið umbeðna uppboð.

Málskostnaður fellur niður.

Þorsteinn Thorarensen borgarfégeti kvað upp úrskurð þennan Uppkvaðning hefur dregist vegna annríkis við embættið.

Því úrskurðast:

Uppboð þetta fer ekki fram.

Málskostnaður fellur niður.